

Intervju: Wolfgang Petritsch, Visoki predstavnik u BiH"Doneдавно sam smjenjivao politicare a sad im nosim kavu"

Visoki predstavnik u Bosni i Hercegovini Wolfgang Petritsch nedavno je javnosti predstavio izvjestaj u kojem navodi ono što je postigao u protekle dvije godine, koliko obnasa funkciju prvog covjeka medjunarodne zajednice u susjednoj drzavi, no najavio je i planove za iduce razdoblje od godinu dana, nakon kojega ce napustiti svoju sadasnju poziciju. O svemu tome Wolfgang Petritsch, za jedne aposlutni "vladar" Bosne i Hercegovine, a za druge pak "korisni savjetodavac", kaze:

BiH vise nije u komi

WP: Taj izvjestaj se temelji na ostvarenju triju strateskih ciljeva; masovniji povratak izbjeglica prvi je cilj. Potom, dugorocni cilj za iduce godine je ekonomski oporavak i gospodarske reforme. Postigli smo dosta jer u BiH sada postoji gotovo jedinstveno trziste, granice medju enititetima trgovinski su porozne pa gospodarstvo moze procvasti. Nastavit cemo s privlacenjem stranih kompanija i nadamo se da ce medju njima biti i hrvatskih tvrtki. U tome ce biti tajna uspjeha jednoga dana da BiH suradjuje sa svojim susjedima. Treci cilj je jacanje institucija BiH. Moj cilj je jacanje sredisnjih institucija koje ce raditi na dobrobit drzave.

SD: Kako gledate na ocjenu nekih Vasih kolega iz medjunarodne zajednice koji tvrde da je BiH pacijent u komi i da ga isprobavanje novih terapija ne moze oziviti?

WP: Prije svega, BiH nije u komi. Ona je bila u komi tijekom rata, ali od 1996. godine lagano se iz te kome budi, osobito u posljednje dvije godine. Taj nas "pacijent" brzo se sada oporavlja. Problemi uvijek postoje, u hrvatskom, srpskom i bosnjackom narodu, a to su posljedice rata. Moram inzistirati da se vladavina prava postuje, da se institucije postuju. Uspostava takozvane hrvatske samouprave bila je protivna Daytonu i morao sam regirati vrlo brzo i odlucno kako bih zaustavio vecu stetnu daytonskom mirovnim sporazumu i ljudima koji bi bili pogodjeni time. Mala grupa ekstremista unutar hrvatske zajednice pokusala je to izvesti, ali, srecom, nisu uspjeli u pokusaju da nastete Bosni i Hercegovini kao zemlji. Jasno mi je, a to sada sve vise Hrvati i prihvataju, da je upravo njima, kao najmalobrojnijem narodu u BiH, vrlo vazno da ostanu u institucijama i iskoriste mehanizme tih institucija za njihovu dobrobit.

SD: Dobri poznavatelji prilika u BiH tvrde da su Hrvati sada postali "crne ovce" u BiH i da upravo na njih gleda najstroze moguće. Slazete li se takvom ocjenom?

WP: Tamo gdje se ne postuje vladavina prava, ljudi koji su za to zaslužni gledaju se kao "crne ovce", i to utjece na cijelu zajednicu. Zato vjerujem da je vazno podsjetiti Hrvate u BiH da zakon obvezuje gradjane neke zemlje. Hrvati u Hrvatskoj ili Hrvati koji zive u Austriji takodjer moraju postovati zakone zemlje u kojoj zive pa ne vidim razloga zasto to ne bi cinili i Hrvati u Hercegovini? Mislím da to sada svi razumiju; igrajte po pravilima, postujte zakone i dobit cete prava koja zaslužujete.

Pismo za Carlu del Ponte

SD: Ante Jelavic pojavio se ovoga tjedna pred Kantonalnim sudom u Sarajevu, a njegov odvjetnik ocekuje da ce optuzbe protiv njega biti odbacene jer su preopsirne i nelogicne. Moze li Jelavicev slucaj homogenizirati Hrvate u BiH?

WP: Mislim da ne postoje temelji za takve ocjene. Drzim da je bilo vrlo mudro od gospodina Jelavica da se pojavio pred Sudom. Na to mislim kada govorim o prihvatanju legalno izabраниh institucija. Dalje ne želim komentirati njegov slučaj dokle god postupak traje, mogu samo reci da inzistiram na nezavisnosti sudstva jer svatko mora imati pravo na posteno sudjenje, osobito ako se radi o osobi kao što je Ante Jelavic koji možda vjeruje da se tu radi o politizaciji. Pobrinit ćemo se da budu ispostovani najviši pravni standardi, a vjerujem da će se raditi o postenom i korektnom pravnom postupku.

SD: Iduci tjedan Carla Del Ponte stize u Bosnu i Hercegovinu, mediji nagadjaju, s novim optuznicama koje redovito izazivaju pravu paniku medju politicarima. O čemu ćete Vi razgovarati s njom? Je li suradnja Haaga i BiH zadovoljavajuća?

WP: Upravo sam sada dovršio pismo za gospodju Del Ponte oko pripreme sastanka u Sarajevu. Razgovarat ćemo o suradnji, postoje neki problemi s Republikom Srpskom, vjerujem da će se to riješiti jer prevladava misljenje da suradnja s Haagom predstavlja put naprijed. Naravno, o nagadjanjima i konkretnim detaljima ne mogu govoriti, kao ni o tome koja će ona pitanja podastrijeti. No, želim pridonijeti poboljšanju suradnje BiH i Haaga, osobito Republike Srpske.

SD: Podrazumijevaju li ti aktivniji odnosi i konacno izrucenje Karadzica i Mladica?

WP: apsolutno. To je cilj, a u proteklim tjednima mnogi su se optuzenici prijavili Sudu, veliki broj njih dobrovoljno. To je pozitivan razvoj jer imamo jednu novu dinamiku o pitanju ratnih zlocina i ljudi razumiju da je potrebno konacno individualizirati krivnju. Nisu Srbi, Hrvati ili Bosnjaci cinili zlocine kolektivno, nego se radi o pojedinačnoj odgovornosti i krivnji. Najveci broj ljudi je u svemu tome potpuno nevin pa ih treba osloboditi te kolektivne krivnje.

SD: Drugo je pitanje je li atmosfera dovoljno zrela za to?

WP: U posljednje dvije godine u BiH imao sam priliku na svoje oci promatrati taj proces sazrijevanja.

SD: Koalicijske Vlade u regiji, od Hrvatske preko SR Jugoslavije pa do BiH, imaju probleme u uredjenju vlastitih odnosa. Je li Alijansa uistinu stabilna?

WP: Ta ocjena je točna, ali u prirodi svake koalicije je da ona ne može biti tako stabilna kao nacionalistički blokovi. Tako je bilo s HDZ-om u Hrvatskoj ili s tri nacionalističke stranke u BiH. Sada imamo nekoliko demokratskih stranaka koje rade zajedno, i postoje razlike među njima, ali složni su na zajedničkom temelju da žele demokraciju. Zato je Alijansa prilično stabilna kao vladajuća koalicija, komparativno gledajući. U Hrvatskoj i BiH događa se europeizacija, odnosno na europski način se promatraju i rješavaju problemi. Demokracija teče, a umjetnost politike je kontrolirati te promjene i voditi ih u pravom pravcu.

Hrvati su taoci HDZ-a

SD: Ima li Alijansa alternativu?

WP: Alijansa je najbolja vlada koju BiH sada može dobiti i ponuditi. Uvjeren sam da će političke promjene pozitivno utjecati i na opozicijske stranke. Nacionalističke stranke nikada više neće biti iste, one će se mijenjati, kao što se to sada događa u Hrvatskoj, ili će potpuno izgubiti svoju poziciju.

SD: Zasto se, prema Vasem mišljenju, Hrvati u Hercegovini osjećaju napušteni i od međunarodne zajednice i od Hrvatske?

WP: Hrvati u Hercegovini su na mnogo načina taoci HDZ-a, odnosno HDZ tvrdolinijasa. Pogledajte samo njihov posljednji izborni slogan u kojem se biracima poručuje da, ako ne glasaju za njih, slijedi uništenje. To je prijetnja, jedan negativni slogan, ljudi se sjete rata i strah ih je. Dakle, umjesto da

ohrabruje, HDZ obeshrabruje ljude tamo pa se oni i osjećaju napušteni jer HDZ nije u vladi ovdje u Sarajevo. No, postoji veliki broj uistinu odličnih hrvatskih predstavnika u Alijansi koji zastupaju hrvatske interese.

SD: Tko je među tim predstavnicima?

WP: Primjerice, hrvatskih član Predsjedništva Jozo Krizanović. Zatim predsjednik Federacije Karlo Filipović i cijeli niz ministara koji su u federalnoj vladi, a od kojih su neki iz Hercegovine, kao primjerice jedan od braca Lijanović. Oni sudjeluju u vlasti i tako štite hrvatske interese. Zato se Hrvati ne trebaju bojati promjena, nego se više interesirati što Vlada u Sarajevu može učiniti za njih. Ovo je prva vlada koja stvarno brine o svim građanima, a ne samo o jednoj nacionalnoj skupini.

SD: Hrvatske predstavnike u Alijansi njihovi politički protivnici iz reda hrvatskog naroda u BiH nazivaju "poslušnim" Hrvatima ili marionetama?

WP: To je, naravno, losa politička i nepostena politička propaganda i ide na štetu hrvatskom narodu. Mogu se kritizirati stranke i vlast, ali ne nazvati nekoga "losim Hrvatom" ili marionetama samo zato što su pripadnici neke druge stranke. To nije demokratski. Demokrati moraju prihvatiti da i vlast i opozicija imaju svoju ulogu.

SD: Je li nadogradnja ili revizija daytonskog mirovnog sporazuma sada moguća?

WP: Da, definitivno. Situacija se poboljšava odlukom Ustavnog suda o konstitutivnosti i to će se provesti ove jeseni, za nekoliko tjedana. Mojom odlukom, Hrvati i Bosnjaci u Republici Srpskoj već su konstitutivan narod, isto se odnosi i na Srbe u Federaciji, a krajnja mogućnost poboljšanja daytonskog sporazuma je taj proces koji ja zovem europeizacija. Dakle, treba krenuti od Daytonu prema Europi – to je slogan za Bosnu i Hercegovinu. To je perspektiva. Hrvatska će na tom putu biti

puno brza, ali to će imati snazan efekt i na BiH pa će bosanskohercegovački Hrvati biti most prema Hrvatskoj i tako pomoći BiH da krene istim putem. Bez jugoistočne Europe, Europa nije potpuna.

SD: Gdje se u svemu tome nalaze rasprave o trećem entitetu?

WP: Svaki realni Hrvat u BiH je protiv trećeg entiteta.

SD: A koliko je tih “realističnih” Hrvata?

WP: Sve ih je više, osobito se radi o Hrvatima koji žive izvan Hercegovine. Shvatili su da oni nikada ne bi bili dio tog trećeg entiteta, već bi bili manjina u Posavini, srednjoj Bosni ili ovdje u Sarajevu. Prednost Hrvata je ta što žive na cijelom području Bosne i Hercegovine i to trebaju iskoristiti. Oni imaju utjecaj gdje god da jesu, a treći entitet bi to onemogućio, smanjio bi to područje. Barem trećina Hrvata ostala bi izvan tog trećeg entiteta, tako bi se samo stvarale nove granice, nove manjinske grupe, a to nije put naprijed. Put naprijed je integracija...

Efikasna središnja vlast

SD: I Bosna i Hercegovina kao stvarno jedinstvena država?

WP: BiH će uvijek biti visoko decentralizirana država, ali mora imati vrlo efikasnu središnju vlast u Sarajevu kako bi bila partner u odnosima s Europom. Središnja vlast mora biti efikasna, a u njoj moraju sjediti predstavnici sva tri naroda.

SD: Kako središnja vlast može biti efikasna i jaka uz toliku prisutnost međunarodne zajednice? Treba li i sama uloga visokog predstavnika biti promijenjena?

WP: Moja uloga se stalno mijenja. Do izbora u studenom prošle godine bilo je potrebno da imam tu jaku ulogu. To je bilo zato jer tadašnja vlast nije podržavala izgradnju države, vlast je tada bila previše nacionalistička i bila je zainteresirana samo za dobrobit pripadnika svoga vlastitog naroda. Mnoge

zakone sam odbio, smijenio sam dosta politicara. Sada se s Alijansom stvari drasticno mijenjaju. Uzmimo za primjer Izborni zakon o kojemu se raspravljalo cetiri godine, a sada je usvojen kao kompromis sva tri naroda, pa su cak Hrvati s njim zadovoljni. To je idealan model za buducnost; Srbi, Hrvati i Bosnjaci dogovaraju se oko kvalitetnog kompromisa. Tada ja mogu odstupiti. Dva dana prije negoli je usvojen Izborni zakon, pozvao sam sve celnike Alijanse kod mene i dva sata su raspravljali o zakonu, a ja nisam rekao niti rijec. Oni su razgovarali, a ja sam im donosio kavu.

SD: Zasto Vi, kao medjunarodni predstavnik niste donijeli Izborni zakon, kad je toliko bio bitan? Zasto ste cekali?

WP: Upravo da bi se doslo do ovakvog kompromisa. Politicari u ovoj zemlji moraju nauciti da je kompromis nesto dobro i pozitivno.

SD: U hrvatskim medijima dosta se pisalo o tome da je medjunarodna zajednica nezadovoljna brzinom reformi u Bosni i Hercegovini i Vasim radom, a kritike o tom pitanju na Vas je racun uputio i britanski helsinski odbor?

WP: Kao i u svakoj zemlji, postoje grupe koje imaju neke interese ili filozofiju. Ova grupa koja se sada javila, takozvani britanski helsinski odbor nije dio Helsinske federacije, nego grupa koja ima ekscentricne ideje "poput podrzavanja Sadamma Husseina". Oni za nas uistinu nisu ozbiljan partner.

SD: Jos uvijek se ceka izvjestaj o istrazi oko Hercegovacke banke. Mozete li otkriti neke detalje?

WP: Izvjestaj se priprema. Vise od 1,1 milijuna dokumenata je uzeto, vise od 40 ljudi, najboljih kompjutorskih strucnjaka, danonocno je radilo na tome. Sada se priblizavamo tome da smo blizu objavljivanja prvog izvjestaja. Necu ici u detalje, ali cu samo reci da je odluka postavljanja medjunarodnog upravitelja bila vrlo ispravna odluka. Milijuni novca poreznih

obveznika iz Hrvatske i drugih bili su zloupotrijebljeni u banci, bilo je tu brojnih nezakonitih radnji i morali smo uciniti ono sto jesmo da bismo oslobodili Bosnu i Hercegovinu od tih ilegalnih aktivnosti. Ucinio cu sve da mali stedise dobiju svoj novac natrag, to je meni vrlo vazno. Inzistirao cu na tome da oni imaju prioritet pri naknadi stete.

Tenkovi su bili nuzni

SD: Slijedom istrage, hoce li netko odgovarati za ono sto se dogadjalo u Hercegovackoj banci?

WP: Definitivno. Ne mogu govoriti jos o detaljima, ali bit ce vrlo ozbiljnih posljedica. Cudne stvari su se dogadjale u Hercegovackoj banci i to se moralo zaustaviti.

SD: Ali, zasto tenkovi?

WP: Zato sto je prvi put kada smo dosli na miran nacin, mojim ljudima prijetila opasnost. Bili su ozlijeđeni, neki su u Grudama uzeti kao taoci i da nije bilo svećenika, pucalo bi se na njih. To nije nesto sto je meni lako, to je bila vrlo teska odluka, ali morao sam stititi zivote ljudi koji su izašli na teren.

SD: Zasto niste reagirali po istom modelu kada su se dogodili teski incidenti u Banjoj Luci i Trebinju?

WP: U Banjoj Luci prva svecanost polaganja kamena temeljca za Ferhadiju bila je prekinuta pa je druga održana nekoliko tjedana kasnije. Ta je svecanost bila isto sticena tenkovima koji su bili u pozadini, ali policija Republike Srpske odradila je svoj posao. U Mostaru to nije bio slucaj.

SD: Zasto odmah niste smijenili nekog od duznosnika Republike Srpske vec nakon prvog incidenta?

WP: Jer sam zelio natjerati predsjednika i vladu RS da ponove svecanost u Banjoj Luci i da bude uspjesna. Predsjednik Mirko Sarovic pomogao je pri polaganju kamena temeljca, a to je

povijesni cin.

SD: Da drugi pokusaj nije uspio...?

WP: Gospodin Sarovic znao je da ce biti smijenjen.

Ohrabrujem vjerske vodje

SD: Kako vidite ulogu Crkve u Bosni i Hercegovini?

WP: Vjerske zajednice u BiH vrlo su znacajne jer je dio konflikta religijski motiviran. Za to je dovoljno da pogledamo razorene vjerske objekte. Zbog toga, odvajanje Crkve i politike je vrlo vazan korak. Stalno ohrabrujem vjerske vodje da se moraju okrenuti duhovnoj dimenziji i moralu. To daje snagu ljudima i narodima. No, takodjer moraju promovirati toleranciju i u tome je njihova velika uloga.

SD: Ali, tolerancija nije ono sto se ponajvise cuje iz vjerskih krugova u BiH?

WP: Vjerske zajednice i njihove vodje trebaju se dalje razvijati, putovati u druge dijelove svijeta, kontaktirati s predstavnicima drugih vjera jer to daje siri pogled na ono sto je vazno u Bosni i Hercegovini.

SD: Sefovi europskih diplomacija navodno su se dogovorili da bi cijela regije jugoistocne Europe trebala uci u neku vrstu ekonomske zajednice, odnosno za pocetak, carinsku uniju?

WP: Sve sto bi koristilo brzem gospodarskom oporavku trebalo bi s velikom paznjom istraziti, a ne kroz ideolosku prizmu. Ako blizi trgovinski odnosi mogu otvoriti vise radnih mjesta, onda zasto ne? Treba gledati vrlo pragmaticno, odnosno vidjeti kako zemlja moze profitirati od odnosa sa susjedima. Treba stvoriti situaciju u kojoj svi dobivaju. Ovdje nikada vise nece postojati neka Titova Jugoslavija, onda je mrtva zauvijek, ali ostat ce uvijek neka vrsta regionalne suradnje na potpuno novim temeljima. Stari modeli ne vrijede u 21. stoljecu.

SD: Transparency International je napravio izvjestaj u korupciji u BiH. Sto stoji u tom izvjestaju?

WP: Transparency International do sada je napravio dva izvjestaja; jedan oko drvne industrije i sumarstva i drugi o pitanju transparentnosti medjunarodne zajednice u BiH. Taj izvjestaj o navodnoj netransparentnosti medjunarodne zajednice vrlo je dubiozan i nema kvalitetu koja bi se ocekivala od Transparency Internationala. To je pocetak njihova rada u BiH, to su mladi i ambiciozni ljudi i treba im vise vremena da usvoje medjunarodne standarde ove nevladine organizacije.

SD: Sto su bili vasi glavni prigovori na taj izvjestaj?

WP: Prije svega, taj izvjestaj je vrlo pompozno najavljen, u smislu da se medjunarodnoj zajednici on nece svidjeti. To nije nacin kako trebamo raditi. Medjunarodna zajednica je partner, a ne reklama. I to je glavna zamjerka, ali ne zelim biti previse kritican jer su to ambiciozni ljudi pa ih u tom smislu treba podrzati.

Hrvati su puno propatili

WP: Na zalost, u Bosnu i Hercegovinu se ne vraca puno Hrvata. Zelim ohrabriti Hrvate da se vracaju u Bosnu i Hercegovinu jer ovo je njihov dom, njihova zemlja i Bosne i Hercegovine nema bez hrvatske zajednice ovdje. Hrvatska zajednica puno je propatila i nadam se uistinu da ce se ljudi poceti masovnije vracati. Hrvati sada imaju i jednakopravni status u Republici Srpskoj i bit ce ukljuceni u Ustav Republike Srpske kao konstitutivni narod. Taj entitet vise nije samo entitet za Srbe nego za sva tri konstitutivna naroda u Bosni i Hercegovini.

Sefovi me pazljivo prate

SD: Vase ime je bilo povezano s koncesijama za trecu GSM mrezu u BiH u vezi s austrijskom ponudom. Zasto?

WP: Mnoge rasprave traju jer ljudi misle da sam ja svemocan i da mogu sve. Kako je Austrijski Telekom izrazio zanimanje za tu trecu GSM mrezu u BiH, po takvom "pojednostavljenom" nacinu razmisljanja, tvrdilo se da sam ja iza toga pa ispada da sve sto dolazi iz Austrije je mojom zaslugom. To je to pojednostavljanje stvari. Ja ovdje nisam predstavnik Austrije, nego medjunarodne zajednice i moji "sefovi" vrlo pazljivo gledaju sto radim. Ako nismo potpuno transparentni u radu, ja ne bih bio na ovome mjestu. Ja ne mogu riskirati i mogu donositi samo potpuno objektivne procjene. Uostalom, Austrijski Telekom u vlasnistvu je Talijanskog Telekoma. Vasa mreza u Hrvatskoj, VIP u vlasnistvu je Austrijskom Telekomu, posredno dakle i Talijanskog. Radi se o modernoj ekonomiji koja ne priznaje granice. Zanimljivo je i to da je na celu te austrijske tvrtke drzavljanin BiH, Hrvat iz Sarajeva pa se tu radi o suvremenom biznisu, a ne icijoj protekciji.